

Motion till riksdagen 2025/26:3899

av Nils Seye Larsen m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2025/26:93 Ett språkrav inom äldreomsorgen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett språkrav måste förenas med ett statligt ansvar för finansiering av språkutvecklande insatser i äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att språksatsningar aldrig får ställas över andra avgörande kvalitetsaspekter i äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en konsekvensutredning bör genomföras efter att lagen har trätt i kraft som utvärderar möjligheterna för personal inom äldre vården att nå nivå B2 i svenska språket och vad det kan få för konsekvenser för kompetensförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreskrifter om den kunskapsnivå i svenska som är relevant för att genomföra insatser i äldreomsorgen bör fastställas av en expertmyndighet, exempelvis Socialstyrelsen, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Äldreomsorgen har en avgörande betydelse för våra äldres trygghet och omsorg. De medarbetare som varje dag arbetar i hemtjänst och på särskilda boenden utför en ovärderlig insats. Deras arbete är en grundpelare i välfärden och förtjänar bättre förutsättningar, stärkt kompetensutveckling och en förbättrad arbetsmiljö.

Samtidigt står äldreomsorgen inför betydande utmaningar. Utredningen som ligger till grund för regeringens proposition beskriver hur brister i kommunikation kan påverka både kvalitet och säkerhet, och hur språkförbistring i vissa situationer kan skapa oro hos

äldre, anhöriga och personal. Miljöpartiet delar bedömningen att god kommunikation är en central del av en trygg och personcentrerad äldreomsorg.

Det är dock avgörande att reformer på området utformas så att de stärker verksamheten utan att förvärra den redan allvarliga kompetensbristen. Det är därför positivt att reformen utformas som ett ansvar för arbetsgivaren att arbeta för att personal har de kunskaper i svenska som är relevanta för genomförande, snarare än som ett individuellt tröskelkrav för anställning.

Äldreomsorgen står inför stora rekryteringsbehov i en tid av åldrande befolkning, samtidigt som allt fler äldre har ett annat modersmål än svenska. Språkutveckling och stöd till kommunikationen måste därför kombineras med ett långsiktigt statligt ansvar för finansiering för att garantera kompetensförsörjning inom äldreomsorgen och med en syn på flerspråkighet som en resurs.

Språkrav utan ändamålsenlig finansiering riskerar kompetensförsörjning

Äldreomsorgen står inför omfattande rekryteringsutmaningar. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) framhåller att kommunerna behöver långsiktigt statligt stöd och att språkutvecklande insatser måste finnas på plats innan ett språkrav träder i kraft.

Utredningen föreslår att kommunerna ska kunna få statsbidrag för insatser som på olika sätt syftar till att höja nivån av språkkunskaper hos omsorgspersonalen, kallat Svenskalyftet. Detta statsstöd nämns dock inte i propositionens sammanfattning av ekonomiska konsekvenser för staten, i stället avser regeringen att öka det generella statsbidraget. Eftersom det generella statsstödet ska täcka en rad åtgärder är frågan om kommunerna kommer att kunna prioritera språkutvecklande åtgärder och kompetensförsörjning. Även om ett Svenskalyftet eller ökat generellt statsstöd skulle införas, så riskerar språkravet att bli en stoppkloss för rekryteringsbehov på lång sikt. Regeringen själv skriver i propositionen att kommunernas olika förutsättningar att arbeta för att uppfylla språkravet samt inflödet av ny personal sannolikt medför att kostnader för språkutvecklande åtgärder alltså kommer att finnas framöver. De ekonomiska konsekvenser regeringen är beredd att låta staten stå för, gäller kostnader för exempelvis bedömning av medarbetares språkbehov, uppföljningar av personal som deltagit i språkutvecklande åtgärder och framtagande av processer och rutiner. De åtgärder som krävs för själva språkutvecklingen ingår inte i det. Det finns därför risk att krav på svenskt språk kommer att ställas direkt vid rekrytering och att andra medarbetare trängs undan. Det kommer i så fall att försvåra den utmaning med kompetensförsörjning som äldreomsorgen redan har. Miljöpartiet menar därför att ett språkrav förutsätter ett långsiktigt statligt åtagande för kompetensförsörjning och att det finns tillräckliga resurser för språkutvecklande insatser i äldreomsorgen.

Språkrav i äldreomsorgen ska inte ersätta andra kvalitetsbehov

Kommunikationsutmaningar kan inte ses isolerat från andra strukturella brister inom äldreomsorgen. Bristande kontinuitet bland personal och chefer, pressade scheman med minutstyrning samt otillräcklig introduktion och kompetensutveckling påverkar både trygghet och patientsäkerhet – och försvårar samtidigt språkinläring och kommunikation i verksamheten. Äldreomsorgens kvalitet och trygghet för patienter och brukare

beror på så mycket mer än enbart kunskap i det svenska språket. Socialstyrelsen varnar i sitt remissvar för att språkkunskaper riskerar att prioriteras på bekostnad av annan viktig kompetensutveckling. Miljöpartiet menar därför att språksatsningar aldrig får ställas över andra avgörande kvalitetsaspekter i omsorgen.

Språknivån B2 riskerar att vara orealistiskt högt satt

Miljöpartiet vill särskilt uppmärksamma att den språknivå som i utredningen kopplas till språkravet – nivå B2 enligt den gemensamma europeiska referensramen för språk (GERS) – riskerar att vara alltför högt satt i relation till äldreomsorgens kvalitets- och kompetensförsörjningsbehov. Flera remissinstanser har framhållit att nivå B2 kan vara svår att uppnå för många medarbetare och därmed riskera att försvåra rekryteringen i en redan ansträngd situation. B2 innebär att en person ska kunna förstå komplexa texter samt uttrycka sig flytande och nyanserat. Detta kan i praktiken närma sig en akademisk språknivå. Utifrån forskning om andraspråksinläring och den långa tid många tillbringar inom sfi är det föga troligt att detta mål ska kunna nås. Cambridge English och British Council uppskattar att det krävs ca 500–600 timmars guddad studietid för att nå nivå B2 i ett språk. Med ett studietempo på fem timmar per vecka motsvarar detta ungefär två till två och ett halvt års studier. Ett generellt krav på denna nivå riskerar därför att bli orealistiskt. Därtill finns inget förslag om hur verksamheter ska hantera personer som inte lever upp till språkraven trots relevanta insatser, och om det skulle kunna föreligga som risk för uppsägning. Miljöpartiet vill därför att en konsekvensutredning genomförs efter att lagen har trätt i kraft som utvärderar möjligheterna för personal inom äldreomsorgen att nå nivå B2 i svenska språket och vad det kan få för konsekvenser för kompetensförsörjning.

I propositionen avviker regeringen från utredningens förslag och föreslår att det är regeringen själv som ska få meddela föreskrifter om den kunskapsnivå i svenska som är relevant för att genomföra insatser i socialtjänstens omsorg om äldre personer. Att regeringen ska bestämma språknivå snarare än en myndighet som är mer verksamhetsnära eller har språk som särskild kompetens, är orimligt och riskerar att slå fel. Mot denna bakgrund anser Miljöpartiet att föreskrifter om den kunskapsnivå i svenska som är relevant för att genomföra insatser i äldreomsorgen bör fastställas av en expertmyndighet, exempelvis Socialstyrelsen.

Flerspråkighet, minoritetsspråk och teckenspråk

Sverige är ett flerspråkigt samhälle och allt fler äldre har ett annat modersmål än svenska. En personcentrerad äldreomsorg måste kunna möta äldre på det språk och med de kommunikationssätt som fungerar bäst för individen. Socialstyrelsen påminner om att språkstödande insatser i dag även omfattar de nationella minoritetsspråken samt svenskt teckenspråk. Miljöpartiet anser att ett språkrav inte får tränga undan denna viktiga del av äldreomsorgens kompetensutveckling. Flerspråkighet bör i stället ses som en resurs för kvalitet och tillgänglighet.

Kommunikation är mer än talad svenska

Kommunikation kan uttryckas på flera sätt. För äldre med kognitiv sjukdom, funktionsnedsättning eller språkliga barriärer kan alternativ och kompletterande kommunikation, bildstöd, tolkstöd och välfärdsteknik vara avgörande för trygghet och delaktighet. Miljöpartiet vill därför att regeringen beaktar kommunikation i bred mening i det fortsatta arbetet med föreskrifter och stödinsatser kopplade till reformen.

Nils Seye Larsen (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Malte Tängmark Roos (MP)